

INFORMATION FRÅN BOTVIDSBYGDENS SLÄKTFORSKARFÖRENING

AnletsBladet

NR 4

NOVEMBER 2019

Ordföranden har ordet

Enligt min mening är hösten en tid för planering. De som har trädgård planerar inför kommande växtsäsongs. Julen ska planeras likaså eventuella semesterresor. Även vi i styrelsen för Botvidsbygdens Släktforskarförening funderar över höstens och vårens aktiviteter. Just nu vill vi försöka få till ett bra program för vårt Öppet Hus. Det är också mycket planering kring de kamratcirklar som vi hoppas kunna genomföra. Sist men inte minst funderar vi över lämpligt innehåll till vårens medlemsträffar.

Under 2019 har vi fått smakprov på vad som serverades till kaffet på 1800-talet och hört om vilket sjå man hade under detta titelsjuka decennium. Vi har också besökt Tumba bruksmuseum samt lärt oss en del om hur skilsmässor förr gick till. En representant från Sällskapet Vallonättlingar informerade oss om hur det var när vallonererna kom till oss samt hur liten sannolikheten är att alla vi som tror oss om att vara av vallonsläkt verkligen är det. Ett intressant besök är det som vi ska göra på Postmuseum i november. Sedan återstår det bara att leka och roa oss så som vi verkar ha gjort i alla tider hur besvärligt livet än kan vara.

Som en paus i allt detta planerande kan vi alltid ta till det här med släktforskning. Då går verkligen tiden fort och ingen annan planering behövs. □

Carin

Föredrag av Lars Hansén från Sällskapet Vallonättlingar 2019-09-19

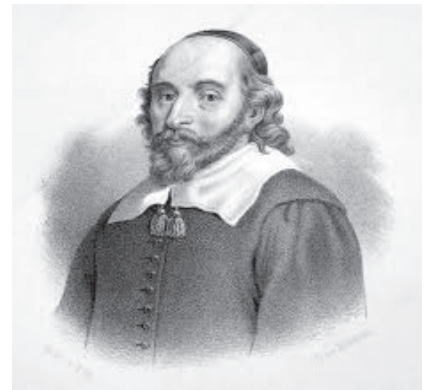
Kontrakterade valloner – bergsmän med spetskompetens var rubriken på det intressanta föredraget som ca 35 personer lyssnade på.

Wellam de Besche värvades i slutet av 1500-talet till Sverige och tillsammans med Louis de Geer organiserade de valloninvandringen till Sverige. Cirka 1000 valloner skrev på kontrakt i Sedan, Liege och Amsterdam. Av dem som kom hit stannade omkring 800 kvar i Sverige efter kontraktstiden. Deras familjer kom också hit. Totalt fanns ungefär 2500 valloner i Sverige under första hälften av 1600-talet.

Valloner var de som talade franska eller vallonska och hade sitt ursprung i Vallonien. De flesta som invandrade till Sverige under 1600-talet hade franskslingande namn. Deras yrken var kopplade till järnhanteringen och de hade ett uppgjort anställningskontrakt. Det gällde i 6 år, men kunde brytas efter 1 år om de inte trivdes. Arbetsvillkoren för dem var bättre än för svenskarna. Invandrarna var bundna till en arbetsgivare, arbetade i skift 6 dagar/vecka, hade tillgång till brukskirurgen, lön vid sjukdom och även ledighet för giftermål. Vallonererna anlände med båtar från Amsterdam. De kom först till Norrköping och Finspångs bruk och senare också till Öregrund. Där i närheten fanns de norduppländska bruken.

I brukssamhällena behöll vallonererna länge sina språk och seder. De kolare

Valloner

Louis de Geer, kallades även den svenska industrins fader

som kom hit övergick snabbare till det svenska språket.

Från 1600-talet fanns bruksskolor för de vallonska barnen. Både pojkar och flickor gick i skolan och undervisades på sitt modersmål. Präster var ofta lärare för dem. Med vallonererna kom ny teknik för järnframställning. För att få fram träkol använde de sig av resmilor. De var stående i stället för de liggmilor vi tidigare använt. Murade masugnar var en annan nyhet och användning av vattenhjul med överfallsteknik.

I Sverige hade man tidigare använt tysksmidet som använde en enda härd i smedjan. Vallonererna använde två härdar för järnsmidet. Stångjärnen de smidde var 3 meter långa och vägde 20 kg. De forslades till Järntorget i Stockholm. För att kunna hålla reda på vilket bruk som smitt järnet var de stämplade med olika bok-

Forts. på sid. 2

Ansv.utgivare: Carin Johansson, Fagerlidsvägen 3, 146 30 Tullinge. tel. 08-778 02 51
Redaktion: Arne Mattsson, Björkvändan 6, 147 33 Tumba. Tel. 08-530 371 16
Monica Andersson, Storskiftesvägen 53, 145 60 Norsborg. tel. 08-531 779 11
Carin Johansson, Fagerlidsvägen 3, 146 30 Tullinge. tel. 08-778 02 51

Hemsida: www.botvid.org

Våra arrangemang sker i samarbete med

Hemsida: www.sv.se/sv/

FöreningsInfo

BOTVIDSBYGDENS SLÄKTFORSKARFÖRENING

Föreningens adress

Botvidsbygdens Släktforskarförening
c/o Anita Karlsson, Grytstigen 80
147 52 Tumba. Tel. 530 33310,
mobiltfn. 070-331 0916

Hemsida: www.botvid.org

Webbmaster: Mats Johansson, 608 2396

Styrelsen (riktnr. 08)

Ordf. Carin Johansson, 778 0251
V.ordf. Mats Johansson, 608 2396
Sekr. Anita Karlsson, 530 33310
Kassör: Inger Feldhofer tel. 778 2351
Ledamot: Charlotta Eskilson, 778 9814
Ledamot: Monica Andersson, 531 77911
Suppl. Arne Mattsson, 530 37116
Suppl. Barbro Ericsson, 070-574 2681

AnletsBladet

Ansv.utg. Carin Johansson, 778 0251
E-post: carin@medicalservice.se
Red. Arne Mattsson, tel. 530 37116
E-post: armatt@telia.com
Monica Andersson, 531 77911
E-post: monica.andersson@storskiftet.se

Avgifter

Årsavgiften erläggs senast 1 mars.
Medlemsavgift 2019: 220:-
Famijemedlem: 70:-
Plusgiro: 419 06 23-1

Om du flyttar...

Anmäl din nya adress till:
Inger Feldhofer tel. 778 2351
E-post: inger@feldhofer.se

Styrelsen informerar

Styrelsemöten

Höstens sista styrelsemöte kommer att
hållas onsdagen den 20/11.
Våren 2020: 22/1, 19/2.

Medlemsträffar

Höstens medlemsträffar blir den 13/11
(studiebesök), 23/11 (öppet hus).
2020: 20/2.

Läs mer under kalendarium på sid. 3.

AnletsBladet

söker medförfattare

Snart är det dags för nästa AnletsBlad och till dess behöver vi material. Artiklar, korta eller långa, smånotiser s.k "fynd" under forskningen m.m. Vassa pennan och skriv tidningen är till för Dig!

Redaktörerna

Valloner...forts. från sid. 1

stäver: t.ex. OO för Österbybruk, L för Lövsta och G för Gimo.

Man anlade järnbruken nära gruvor, rinnande vatten och stora skogar. Danne-mora gruva levererade malm till vallonbruket i Uppland.

Vallonsmidet trängdes i början av 1900-talet ut av bl.a. Lancashiremetoden. Träkol ersattes av stenkol.

Louis de Geer var nog den förmögaste personen i svensk historia. Han var bl.a. med och betalade pengar till Älvsborgs lösen.

Många av vallonkontrakten finns över-satta och transkriberade och säljs på CD eller USB av Sällskapet Vallonättingarna. Originalen finns i Riksarkivet.

Vallonsmedjan i Österbybruk
Källa foto: Wikipedia

Lars Hansén rekommenderade intresse-rade att besöka Lövsta bruk och även att åka till vallonbruksveckan i Österbybruk, som infaller första veckan i augusti varje år. I Österbybruk finns världens troligen enda bevarade vallonsmedja. □

Text: Anita Karlsson

Forskarrummets öppettider

Följande onsdagar under hösten 2019 är forskarrummet i Broängsgården, Falkvägen 42, Tumba öppet.

6 nov (18-21)	20 nov (13-17)
27 nov (13-17)	4 dec (18-21)
11 dec (13-17)	

Våren 2020:

22 jan (13-17)	29 jan (18-21)
5 feb (13-17)	12 feb (13-17)
19 feb (13-17)	26 feb (18-21)
4 mars (13-17)	11 mars (13-17)

Kassören meddelar...

Nya medlemmar:

Sedan manusstoppet för AnletsBladet nr. 3/2019 har föreningen fått 2 nya medlemmar som hälsas hjärtligt välkomna.

Annika Sandström	Bandhagen
Christer Karlsson	Rönninge

Kamratcirklar

Under hösten 2019 har vi möjlighet att starta cirklar i följande ämnen:

Paleografi	att läsa gammal text
Min Släkt DNA	genomgång av registreringsprogrammet nybörjarcirkel – för dig som nyligen topsat dig och fått ditt resultat från FamilyTreeDNA
Y-DNA	lär dig tolka ditt resultat från ett Y-DNA-test
mtDNA	lär dig tolka ditt resultat från ett mtDNA-test
Soldatforskning	hur man kan hitta sina soldater i släkten Start 13/11-19
Fotoredigering	lär dig redigera gamla foton så att de kan visas i ditt registreringsprogram Start 7/11-19
Skriva en släktbok	tips och trix hur du går till väga
Digitala forskarsalen	en genomgång av detta hjälpmedel samt NAD
Disgen	genomgång av registreringsprogrammet Disgen Start 11/11-19

Om du blir intresserad av någon/några cirklar anmäl dig då till cirkel@botvid.org
Vi startar en cirkel när det finns tillräckligt många anmälningar till den.
Cirkelledaren hör av sig till dig med datum och tider.

Medlemsmötet den 17 oktober

Vi var 29 medlemmar som kommit för att lyssna på Annika Sandén, docent i historia vid Stockholms universitet. Hon är dessutom forskare och författare. Hon har intresserat sig för 1600-talet. Ämnet för kvällen var "Lust och liv i svenskt 1600-tal", ett århundrade som kommit att förknippas med krig, stora utskrivningar av soldater och missväxt. Men något måste man väl ha roat sig med när allt omkring var så eländigt?

Annika Sandén har forskat i diktsamlingar, reseskildringar, sockenstämmo-protokoll, lagar och förordningar för att se vad som var "roligt", ett ord som man inte använde som vi gör idag, utan man sade "göra sig lustig". Det uttrycket har idag en helt annan innebörd än vad det hade för 1600-tals-människan.

Under 1600-talet kom en del överflödsförordningar som stipulerade att fester ska tonas ner; man ska inte slösa vid bröllop o. dyl.

Barnen lekte och roade sig som barn gör även idag; man klädde ut sig, åkte kana, kastade snöboll. Barnen fick tidigt hjälpa till i hushållet och på gården, men när man gjort sina sysslor kunde man få leka.

Bröllopet var en stor händelse i mannens och kvinnans liv, även i byns liv. Brudparet hade ett stort följe och det var naturligtvis dans och lekar. Instrumenten var främst säckpipa, trumma och cittra. Fiolen kom först på sent 1600-tal.

Annika Sandén har funnit att man bland allmogem för det mesta gifte sig av kärlek. Ungdomarna bestämde ganska mycket själva vem de ville gifta sig med. Arrangerade äktenskap förekom mest inom adeln, men även inom prästerskapet. När någon hade dött hade man vakstugor. Prästen vakade över den döde för att förvissa sig om att hen inte var skendöd. Till vakstugorna kom ungdomar för att spela och "göra sig lustiga". Man ansåg att det var bra för den dödes själ - klagan var inte bra.

Kyrkoårets högtider var också en källa till nöjen. Julen firades i många dagar. På annandagen hade man något som kallades Staffansskede, som var en kapplöpning med hästar till en källa. Hästen som vann fick dricka först ur källan för att samla krafter inför nästa år. På trettondagen var det också fest. Vid 1 maj hade man ett rollspel med en kamp mellan vinter och sommar.

Sommaren vann varje gång, inte helt oväntat med tanke på årstiden.

Midsommar var naturligtvis också ett tillfälle att roa sig. Då var det dans och sånglekar.

Populära lekar var blindbock, spänna kyrka, tämja stutar. De senare var lekar främst för karlar då de fick visa hur starka de var.

En annan källa till nöjen var alla marknader. Här kunde man sälja sina produkter, kanske köpa något, men först och främst träffa folk. Marknader anordnades flera gånger per år, i Skövde t ex var det 7 marknader på ett år. I hela Västergötland var det 42 marknader år 1690. Distingsmarknaden i Uppsala varade i hela två veckor. På marknaden kunde man också köpa det som kallades "folkböcker". De var profana böcker med burleska äventyr, kärlek och lustigkurrar. Man kunde då samlas för högläsning ur böckerna eftersom inte alla var läskunniga. Det fanns många tillfällen under året för att träffas och "göra sig lustig". I Kristinehamn hade man år 1646 6 bröllop och 42 dop. Året därpå var det 10 bröllop och 31 dop.

Att leva på landet på 1600-talet hade sina ljusa sidor. Man tog tillvara alla tillfällen man kunde för att ha lite roligt och träffa andra. □

Text och foto: Monica Andersson

DNA-café

I höst kommer vi öppna DNA-caféet vid några tillfällen. Du är välkommen att diskutera dina fynd och eventuella problem med oss.

Vi diskuterar och fikar.
Datum: 6 nov. och 4 dec.

Tid: 13-16

Kostnad: 50:-/gång

Cafévårdar:

Carin Johansson och Inger Feldhofer

KALENDARIUM

Möteslokal: Broängsgården, Falkvägen 42, Tumba. Buss 715 avgår från Tumba C och stannar utanför lokalen.

On 13/11 kl. 17.00 Studiebesök

Vi gör ett studiebesök på **Postmuseum**. Adress: Lilla Nygatan 6. Du hittar hit genom att ta tunnelbanan till Gamla Stan och ta uppgången med samma namn. Gå till vänster och sväng sedan in till höger in på Kåkbrinken. Därefter vänster in på Lilla Nygatan där Postmuseum ligger på vänster sida.

Samling kl. 16.45. Anmälan senast den 6 november till: inger@feldhofer.se

Lö 23/11 kl. 10-15 Öppet hus

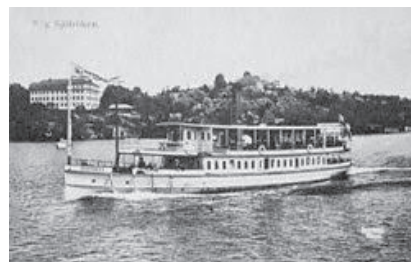
För femte året i rad hålls hela Broängsgården öppen för olika släktforskaraktiviteter.

Program presenteras på annan plats i AnletsBladet (se sid. 4).

2020:

To 20/2 Medlemsträff

Program meddelas i nästa nummer av AnletsBladet.

Ångslupen Sjöfröken

Stockholmshäxan

År 1816 testade engelsmannen Samuel Owen det första svenska ångfartyget, "The Witch of Stockholm" på Albyfjärdens vatten. "Stockholms-Häxan" var en hjulångare och det var den bolmande röken ur skorstenen som lär ha givit båten hennes namn.

Nästa hjulångare på den här traden hette "Sjöfröken" och 1820 kom ångbåts- trafikerna igång på allvar. Hon trafikerade alla sommargästbryggorna utefter Mälarstranden bort mot Botkyrka och Salem. Man gjorde även avstickare till Hamra, Tullinge och Alby. □

Källa: Christer Topelius: Sällsamheter söder om Stockholm: Södertörn.

Text: Monica Andersson

Foto: Wikipedia

Postgång i gamla tider

Det äldsta dokumentet om posten i Sverige är "gifwet på vårt slott Stockholm den 20 februari 1636" av drottning Christina.

Det finns anledning att förmoda att hon vid den tidpunkten var föga intresserad av postgången eftersom hon bara var 10 år.

Första postverket

Den som i verkligheten styrde Sverige var rikskanslern Axel Oxenstierna, men han var inte hemma vid detta tillfälle utan i Tyskland och tittade till de svenska trupperna. Vare sig drottningen eller rikskanslern lär ha undertecknat "Förordningen om PostBåhten" som innebar inrättandet av Postverket i Sverige. Men det fanns gott om representanter av den styrande adeln som var hemma och tog hand om själva undertecknandet, närmare bestämt fyra stycken som utgjorde regeringen.

Fungerade...inte

Tro nu inte att Sverige plötsligt fick ett fungerande Postverk; det dröjde drygt 200 år innan vi fick ett fungerande Postverk i egentlig mening. Ja, även om vi inte fick organisation fullt ut, så fick vi i alla fall början till en ordnad postgång. På "hvarje två eller högst tree mijl tillsättes en edsworin bonde eller postiljon" som skulle ta han om breven och "thermed oförtöffuat igenom natt och

dagh, oaktandes hwad wädher som vara kan wijdhare fort löpa." För detta hade han 2 öre per brev vilket inte låter särskilt lockande men vi får komma ihåg att det var ett annat penningvärde på den tiden.

Sockenväska

Nu är det att märka att det som skett berör det dåtida landet. Den egentliga "gemene allmogen" hade inte så stor användning av postgång, eftersom flertalet varken kunde skriva eller läsa.

Posten kom till Karlstad och därifrån distribuerades den vidare. Brev och andra försändelser som berörde en socken samlades i en "sockenväska" till en betrodd person på orten, ofta var det nog prästen, som var läs-och skrivkunnig, och som hade att från predikstolen meddela befolkningen i socknen vad de hade att rätta sig efter när det gällde lagar och förordningar. Det var inte fråga om daglig postgång, snarare en gång i veckan, delvis beroende på avståndet till Karlstad.

Egna postiljoner

Efter hand uppstod behov av att skicka "lokalpost" inom en socken och då beslutade sockenstämman att utse egna, lokala postiljoner som skulle gå med breven under samma betingelser som gällde riksposten.

Fjäderbrevet

Om budskapet var brådskande satte man en hönsfjäder under sigillet och på så sätt uppkom det så kallade "fjäderbrevet" som var den tidens expressbrev.

Artikel av Göte Söderquist i Gillberga Bygdeblad nr 2, 2014

Normaltid

När klockan var 12 i Strömstad var den 12.45 i Haparanda. Man utgick från att när solen stod högst på himlen var klockan 12. Vi hade lokal

tid i hela Sverige. Så kunde man inte ha det när järnvägen skulle dras fram genom landet. Redan 1862 kunde man resa med tåg mellan Göteborg och Stockholm och man förstod att det inte skulle gå att skriva en begriplig tidtabell om alla tider skulle anges i lokal tid. Tidsskillnaden mellan Stockholm och Göteborg är/var 24 minuter. Det blev en lång och seg debatt och slutligen enades man om en särskild järnvägstid som utgick ifrån vad klockan var i Göteborg.

Den 1 januari 1879 infördes det som kom att bli svensk normaltid. Den skulle följa meridianen ungefär mellan Stockholm och Göteborg. Den går cirka 2 mil väster om Östersund, passerar Leksand, Eksjö och lämnar Sverige en mil öster om Karlshamn. De som bodde på dessa orter behövde inte ställa om sina klockor, men alla andra orter fick veta hur många minuter framåt eller bakåt visarna skulle ställas. Sverige var först i världen med att införa en enhetlig tid. För vår del var det inte heller så svårt då landet inte är så stort, men för breda länder som t ex USA var man tvungen att dela in landet i tidszoner p.g.a det långa avståndet mellan öst- och västkust.

Det internationella järnvägsnätet byggdes ut i rask takt och behovet av en världsklocka ökade. Konferenser stötte och blötte frågan. Fransmännen var sura för att engelsmännen hade tagit 0-meridianen och lagt den genom Greenwich. Men 1913 blev världsklockan äntligen verklighet. Den 12 juli 1913 klockan 10 på förmiddagen ljöd en signal från Eiffeltornet och då skulle alla klockor i världen ställas, var och en efter sin tidszon.

Nollmeridianen visar Greenwich Mean Time, och är en tidszon. Därifrån räknas tiden i 24 timmar, plus eller minus. Man kan också använda 12 timmar och då med tillägget fm eller em.

Sedan 1961 finns också Coordinated Universal Time, UTC, som inte är en tidszon utan en standardtid för världen. □

Text: Monica Andersson

Källor: Värmlands Folkblad
Herman Lindqvist, Wikipedia.

ÖPPET HUS 23 november kl. 10-15

Hjärtligt välkomna till Broängsgården.

Vi kommer att fylla huset med olika aktiviteter.

- * Torpprojektet visar sitt pågående arbete med att kartlägga Botkyrkas torp.
- * I biblioteket visar vi vår skatt av böcker i ämnet släktforskning.
- * Vi kommer att kunna bistå med viss forskarhjälp.
- * Det kommer att finnas möjlighet att diskutera sin DNA-forskning under dagen.

Under dagen finns möjlighet att lyssna på kortare föredrag om:

- * Digitala forskarsalen (f.d SVAR)
- * Registreringsprogrammet Disgen
- * Gästgiveridagböcker - vilken nytta kan vi ha av dem

Det kommer också att finnas möjlighet att lämna sitt DNA-prov mellan kl. 11-13.

Om du är intresserad av att topsa dig ska du inte äta eller dricka 2 timmar innan provtagningen.

Kaffe/te och smörgås serveras under hela dagen.